

Morgenbladet 18.10.51
Okkupasjonens forspill:

Statikk og dynamikk

Av Sverre Hartmann

Diskusjonen om bakgrunnen for den tyske invasjon sett i sammenheng med de britisk-franske planer synes å være blitt kjørt inn på et temmelig uinteressant sidespor ved Magne Skodvins artikkel i siste nummer av «Syn og segn» og hans foredrag i Statsvitenskapelig Samfund den 11. oktober.

Skodvin mener å ha de nødvendige premisser for følgende konklusjon: «Det var med andre ord medan alle allierte Skandinavia-planer var avlyste. Teorien om den tyske invasjonen som et reint forsvars- og forebyggjingsiltak, det må ein ha lov til å seia også etter boka til Assmann, kan ikkje stå seg for prøving.»

Jeg vil ikke i denne sammenheng gå inn på holdbarheten av premisene. Det er heller ikke nødvendig. Det er tilstrekkelig å samle oppmerksomheten om det ene punkt hvor Skodvin henviser til «et vedtak den 15. mars fra den britiske regjering om å avlyse operasjonen for godt» og som foranlediger ham til en meget vidtgående konklusjon. Heller ikke Skodvin bestrider at de allierte senere tok opp sine planer igjen.

Det som interesserer er å fastslå hvorvidt og i hvilken utstrekning der forelå et samspill mellom tyske og britisk-franske planer. Ifølge det allerede offentliggjorte materialet kan det ikke rå den minste tvil om at begge parter hadde planer om operasjoner mot norsk territorium og at man også på britisk-fransk side gikk meget vidt i forberedelsene på å iverksette planene.

Da de tyske planene først var satt i verk for alvor etter «Altmark»-affæren — inntrådte det en stadig stigende akselerasjon. Det måtte i mars måned 1940 skje noe ganske ekstraordinært — dersom den oppmaganiserte lavine skulle kunne bringes til stans. Freden i Moskva var ikke en slik tungtveiende ekstraordinær omstendighet. Tyskerne visste i hvert fall at de alliertes interesse for malmtransporten og malmleiene i Nord-Sverige ikke var blitt mindre og tok også konsekvensen av det gjennom sabotasjeavdelings (Abwehr II) aktivitet.

Når Magne Skodvin setter søkelyset på den 15. mars og hevder at denne dag avlyste de allierte sine planer — er det mulig at den faktiske opplysning er korrekt. Men det er i hvert fall ikke riktig å trekke den konklusjon som han gjør. Vurderingen av hvorvidt den tyske aksjon hadde en preventiv karakter (graden berøres ikke her) må ses i sammenheng med de tyske vurderinger av de britisk-franske planer eller formodningen om slike planer gjennom et lengre tidsrom. En berettiget vakt formodning lær seg for øvrig ikke så lett ekstingvere.

Skodvins betraktningssmåte er rent statisk. Og det er åpenbart de dynamiske momenter — akselerasjonssynspunktet — som må være bestemmende ved vurderingen. Skodvins undersøkelse av tilfellet 15. mars har interesse og betydning så godt som utelukkende ved bedømmelsen av studiene og intensiteten i de britisk-franske forberedelser isolert sett.

I et innlegg under overskriften «Hendelsene før 9. april igjen i søkelyset» i Morgenbladet i dag, uttaler kommandørkaptein E. Ullring bl. a.: «Da Assmann har parafert Raeders konferanserapporter, kan han ikke være ukjent med de skiftende stemninger og grunner fra høsten 1939 til 1. mars 1940 da Hitler besluttet at Norge måtte bli okkupert ved makt, og gav direktivet for «Fall Weserübung».

Kommandørkapteinens formodning beror på en feilaktig antagelse som jeg tillater med å beriktige. Forfatteren av «Deutsche Schicksalsjahre» admiral Assmann, paraferte ikke Raeders konferanserapporter. Det gjorde derimot hans nevø, Kapitän zur See Heinz Assmann, som på den tid førte marinens krigsdagbok og som senere ble marinens forbindelsesoffiser til hovedkvarteret. Det er den samme Assmann som ble såret under attentatet mot Hitler den 20. juli 1944.

Oslo, 18. oktober 1951.

Sverre Hartmann.